

KOŚCIÓŁ POWSZECHNY – JEGO JEDNOŚĆ I PLURALIZM

S C H E M A T Y

KOŚCIÓŁ POWSZECHNY

KKK 830-831

POWSZECHNY = uniwersalny, cały, zupełny

1. W Kościele obecny Chrystus

➤ Tam gdzie Chrystus, tam Kościół

W Kościele pełnia Ciała Chrystusa

Chrystus Głową Kościoła – Kościół Ciałem Chrystusa

➤ W Kościele *pełnia środków zbawienia*

- pełne i poprawne wyznanie wiary
- integralne życie sakramentalne – pełnia sakramentów
- posługa święceń w sukcesji apostoelskiej

2. Kościół posłany do całego rodzaju ludzkiego

KOŚCIÓŁ JEDEN

KKK 813-815

JEDEN = „jedyny Kościół Chrystusowy który Zbawiciel nasz po zmartwychwstaniu swoim powierzył do pasienia Piotrowi”

1. Źródło jedności

- Jedność Trójcy Świętej (*wzór i zasada*)
- Jeden założyciel – Chrystus Głowa Kościoła (*pojednał nas z Ojcem i między sobą*)
- Jeden Duch - Dusza Kościoła (*sprawca jedności, zespała w Chrystusie*)

2. Więzy jedności

- Wyznanie tej samej **wiary**
- Wspólnota tego samego **kultu** (*gł. sakramentów*)
- Nadprzyrodzona **miłość** (Kol 3,14: „*Miłość, która jest więzią doskonałości*”)
- **Sukcesja** apostoelska (KKK : „*Strzeże braterskiej zgody*”)

PLURALIZM W KOŚCIELE

KKK 814

1. Różnorodność darów Bożych w Kościele

- Różnorodność charyzmatów
- Różnorodność powołań
- Różnorodność zadań

2. Różnorodność osób należących do Kościoła

- Różnorodność narodów, kultur, języków
- Różnorodność sytuacji, sposobów życia, odczuwania

KKK: „Wielkie bogactwo tej różnorodności nie sprzeciwia się jedności Kościoła. To grzech i ciężar jego konsekwencji zagraża nieustannie darowi jedności”.

KOŚCIÓŁ PARTYKULARNY

KKK 833

PARS = CZĘŚĆ

Kościół partykularny

= **Kościół lokalny**
= **diecezja**

KKK 833: „Przez Kościół partykularny, którym jest diecezja (lub eparchia), rozumie się wspólnotę wiernych chrześcijan w jedności wiary i sakramentów z ich biskupem wyświęconym w sukcesji apostoelskiej. Kościoły partykularne są uformowane «na wzór Kościoła powszechnego; w nich istnieje i z nich składa się jeden i jedyny Kościół katolicki» (KK 23)”.

Partykularność

- Swoja kultura, język, zwyczaje
- Własny sposób odczuwania
- Pamięć odrębnej przeszłości
- Własne sposoby modlitwy, wyrażania miłości
- Silne związanie z tym co lokalne – „zakorzenie”

KOŚCIÓŁ POWSZECHNY A KOŚCIOŁY PARTYKULARNE

KKK 835, *Evangelii nuntiandi* 62-63

1. Kościół powszechny nie jest ani sumą ani federacją Kościołów partykularnych

2. Kościół powszechny byłby czymś abstrakcyjnym, gdyby nie przybierał ciała poprzez Kościoły partykularne

➤ Kościół powszechny zapuszcza korzenie w różnych warunkach społecznych, kulturach; przyjmuje odmienne rysy

- Kościół nie dotarłby do ludów, gdyby nie uwzględnił ich kul-tury, sposobów odczuwania, języka; straciłby moc ewangelizacyjną
- Ewangelizacja byłaby osłabiona a nawet zanikła gdyby została odcięta od tego co jedno i trwałe

3. Kościoły partykularne ubogacają Kościół powszechny

➤ przez różnorodność swych darów i doświadczeń

4. Kościoły partykularne mają być otwarte na Kościół powszechny

- przyjęcie tego co posiada Kościół powszechny
- współczucie, współcierpienie z Kościołem powszechnym

5. Kościoły partykularne są powszechne przez:

- Zachowanie trzonu ewangelicznego orędzia – prawdy („prawa wierzenia”
- Jedność w modlitwie („prawa modlitwy”)
- Zachowanie tych samych zasad życia i obyczajów chrześcijańskich
- Jedność z biskupem Rzymu, który „przewodniczy w miłości”

! Inaczej Kościołom partykularnym zagrażałoby niebezpieczeństwo izolacjonizmu, rozprzężenia, utrata własnej wolności, utracenia mocy i stałyby się łatwym łupem dla sił wrogich (skutek odłączenia od Ciała Chrystusa; Mt 26, 31: „Uderzę w pasterza a rozproszą się owce”)

PŁASZCZYZNY REALIZACJI PLURALIZMU W JEDNOŚCI KOŚCIOŁA

1° Struktury organizacyjne – własna organizacja terytorialna, według lokalnych potrzeb i zadań służących sprawnej administracji Kościoła, jego kierowaniu oraz organizacji życia. Różnorodność struktur przewiduje ogólnokościelne prawo.

2° Teologia – tradycja teologicznego myślenia, sposobów wyrażania jednej Bożej prawdy, np. teologia chrześcijańskiego wschodu lub zachodu, teologia polska, niemiecka.

3° Liturgia – przewidziane przez prawo kościelne rytury sprawowania liturgii (np. rzymski, grecko-katolicki, koptyjski), różnorakie zwyczaje pobożności ludowej (lokalne nabożeństwa), stroje, gesty.

4° Prawo – prawo odnoszące się do całego Kościoła (np. Kodeks Prawa Kanonicznego) i prawo partykularne odnoszące się do sytuacji związanych z lokalnym Kościołem, uchwalane przez biskupa miejsca bądź przez episkopaty krajowe, synody krajowe bądź diecezjalne (np. dostosowanie ogólnokościelnych norm liturgicznych do lokalnych zwyczajów, uprawnienia dla miejscowych spowiedników).

5° Duchowość – praktyka życia duchowego i usystematyzowana refleksja nad tym życiem, np. duchowość Kościoła w zachodniej Europie, w Afryce, Kościołów wschodu, duchowość karmelitańska, franciszkańska.

6° Duszpasterstwo – tradycje i zwyczaje duszpasterskie związane z danym krajem, regionem, np. sposoby prowadzenia rekolekcji, ewangelizacji, opieki nad dziećmi, młodzieżą, funkcjonowania kościelnych grup, lokalne nabożeństwa.

W Y P I S Y

1. Powszechność Kościoła

KKK 830 Słowo „powszechny” („katolicki”) oznacza „uniwersalny”, czyli „cały” lub „zupełny”. Kościół jest powszechny w podwójnym znaczeniu:

Kościół jest powszechny, ponieważ jest w nim obecny Chrystus. „Tam gdzie jest Jezus Chrystus, tam jest Kościół powszechny” (Św. Ignacy Antiocheński, *Epistula ad Smyrnaeos* 8, 2). Istnieje w nim pełnia Ciała Chrystusa zjednoczona z Głową (por. Ef 1, 22-23), w wyniku czego Kościół otrzymuje od Niego „pełnię środków zbawienia” (DM 6), której On chciał mu udzielić: poprawne i pełne wyznanie wiary, integralne życie sakramentalne, posługa święceń w sukcesji apostoelskiej. W tym podstawowym znaczeniu Kościół był już powszechny w dniu Pięćdziesiątnicy (DM 4) i taki będzie aż do dnia Paruzji.

KKK 831 Kościół jest powszechny, ponieważ został posłany przez Chrystusa do całego rodzaju ludzkiego (por. Mt 28, 19):

Do nowego Ludu Bożego powołani są wszyscy ludzie. Toteż Lud ten, pozostając ciągle jednym i jedynym, winien się rozszerzać na świat cały i przez wszystkie wieki, aby spełnił się zamiar woli Boga, który naturę ludzką stworzył na początku jedną i synów swoich, którzy byli rozproszeni, postanowił w końcu w jedno zgromadzić... To znamię powszechności, które zdobi Lud Boży, jest darem samego Pana; dzięki temu darowi Kościół katolicki skutecznie i ustawicznie dąży do zespolenia z powrotem całej ludzkości wraz ze wszystkimi jej dobrami z Chrystusem-Głową w jedności Ducha Jego (KK 13).

2. Jedność Kościoła

KKK 813 Kościół jest jeden ze *względu na swoje źródło*: "Największym wzorem i zasadą tej tajemnicy jest jedność jednego Boga Ojca i Syna w Duchu Świętym, w Troistości Osób" (Sobór Watykański II, Dekret o ekumenizmie, 2). Kościół jest jeden ze *względu na swego Założyciela*: "Syn Wcielony, Książę pokoju, pojednał wszystkich ludzi z Bogiem przez krzyż swój, przywracając wszystkim jedność w jednym Ludzie i w jednym Ciele" (Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym, 78). Kościół jest jeden ze *względu na swoją "duszę"*: "Duch Święty, który mieszka w wierzących i napenia cały Kościół oraz nim kieruje, jest sprawcą tej dziwnej wspólnoty wiernych i tak dogłębnie wszystkich zespała w Chrystusie, że jest zasadą jedności Kościoła" (Dekret o ekumenizmie, 2). Jedność należy więc do istoty Kościoła:

Jaka zdumiewająca tajemnica! Jest jeden Ojciec wszechświata, jest jeden Logos wszechświata, a także jeden Duch Święty, wszędzie ten sam; jest także jedna dziewica, która stała się matką, i chętnie nazywam ją Kościołem (św. Klemens Aleksandryjski, *Pedagogus* 1,6).

KKK 815 Jakie są więzy jedności Kościoła? "Na to wszystko przyobleczcie miłość, która jest więzią doskonałości" (Kol 3, 14). Jedność Kościoła pielgrzymującego jest zapewniana także przez widzialne więzy komunii:

- wyznanie jednej wiary otrzymanej od Apostołów;
- wspólne celebrowanie kultu Bożego, przede wszystkim sakramentów;
- sukcesję apostołską za pośrednictwem sakramentu święceń, która to sukcesja strzeże braterskiej zgody rodziny Bożej (por. DE, 2; KK 14; KPK, kan. 205).

KKK 816 „To jest ten jedyny Kościół Chrystusowy... który Zbawiciel nasz po zmartwychwstaniu swoim powierzył do pasienia Piotrowi, zlecając jemu i pozostałym Apostołom, aby go krzewili i nim kierowali... Kościół ten, ustanowiony i zorganizowany na tym świecie jako społeczność, trwa w Kościele katolickim, rządonym przez następcę Piotra oraz biskupów pozostających z nim we wspólnocie (*communio*)” (KK 8)

3. Pojęcie Kościoła partykularnego

KKK 833 Przez Kościół partykularny, którym jest diecezja (lub eparchia), rozumie się wspólnotę wiernych chrześcijan w jedności wiary i sakramentów z ich biskupem wyświęconym w sukcesji apostoelskiej. Kościoły partykularne są uformowane „na wzór Kościoła powszechnego; w nich istnieje i z nich składa się jeden i jedyny Kościół katolicki” (KK 23).

3. Pluralizm w Kościele

KKK 814 Od początku ten jeden Kościół ukazuje się jednak w wielkiej *różnorodności*, która pochodzi zarówno z różności darów Bożych, jak i wielości otrzymujących je osób. W jedności Ludu Bożego gromadzi się różnorodność narodów i kultur. Wśród członków Kościoła istnieje różnorodność darów, zadań, sytuacji i sposobów życia: „We wspólnocie kościelnej prawomocnie istnieją partykularne Kościoły, korzystające z własnej tradycji” (KK 13). Wielkie bogactwo tej różnorodności nie sprzeciwia się jedności Kościoła. To grzech i ciężar jego konsekwencji zagraża nieustannie darowi jedności. Apostoł wzywa więc do zachowania „jedności Ducha dzięki więzi, jaką jest pokój” (Ef 4, 3).

4. Relacja pomiędzy Kościołem powszechnym a Kościołami partrykularnymi

Każdy Kościół partykularny jest „powszechny”

KKK 832 „Kościół Chrystusowy jest prawdziwie obecny we wszystkich prawowitych miejscowych zrzeszeniach wiernych, które trwając przy swoich pasterzach same również nazywane są Kościołami w Nowym Testamencie... W nich głoszenie Ewangelii Chrystusowej zgromadza wiernych i w nich sprawowana jest tajemnica Wieczery Pańskiej... W tych wspólnotach, choć nieraz są one szczupłe i ubogie albo żyją w

rozproszeniu, obecny jest Chrystus, którego mocą zgromadza się jeden, święty, katolicki i apostołski Kościół” (KK 26).

KKK 834 Kościoły partykularne są w pełni powszechne przez jedność z jednym z nich – z Kościołem rzymskim, „który przewodniczy w miłości” (św. Ignacy Antiocheński, *List do Rzymian* 1, 1). „Dlatego z tym Kościołem, na mocy jego wyjątkowego pierwszeństwa, musiały zawsze zgadzać się w sposób konieczny wszystkie Kościoły, to znaczy wierni całego świata” (św. Ireneusz, *Przeciw herezjom*, III, 3, 2). „Istotnie, od zstąpienia do nas Słowa, które stało się ciałem, wszystkie Kościoły chrześcijańskie na całym świecie uznały i uznają wielki Kościół, który jest tutaj (w Rzymie), za jedyną podstawę i fundament, ponieważ zgodnie z obietnicą samego Zbawiciela, bramy piekielne nigdy go nie przemogą” (św. Maksym Wyznawca, *Opuscula theologica et polemica*).

KKK 835 „Strzeżmy się poglądu, że Kościół powszechny jest sumą lub, jeśli wolno powiedzieć, federacją Kościołów partykularnych. Sam Kościół, powszechny w swoim powołaniu i w swoim posłaniu, skoro zapuszcza korzenie na terenach o różnych warunkach kulturowych, społecznych i ustrojowych, przybiera w każdej części globu inny wymiar zewnętrzny i odmienne rysy” (*Evangelii nuntiandi*, 62). Bogata różnorodność dyscyplin kościelnych, obrzędów liturgicznych oraz dziedzictwa teologicznego i duchowego, właściwa Kościołom lokalnym, dążąc do jedności, „jeszcze wspanialej ujawnia powszechność niepodzielnego Kościoła” (KK 23).

PAWEŁ VI, ADHORTACJA APOSTOLSKA *EVANGELII NUNTIANDI*

62 Jednak ten powszechny Kościół w rzeczywistości zupełnie wciela się w poszczególne Kościoły partykularne, które znów składają się z takiej czy innej części rodzaju ludzkiego, posługują się takim czy innym językiem, które dziedziczą określoną kulturę, swoisty sposób odczuwania, pamięć odrębnej przeszłości a związana są silnie z tym wszystkim. Właśnie otwarcie na bogactwa Kościoła partykularnego odpowiada szczególnej wrażliwości współczesnego człowieka. Wszakże strzeżmy się myśli, że Kościół powszechny jest jakąś sumą albo, jeśli wolno powiedzieć, federacyjnym związkiem, mniej lub więcej "zróznicowanym" Kościołów partykularnych, które co do swej natury różniłyby się między sobą. Według woli Pana sam Kościół powszechny w swym powołaniu i misja, skoro zapuszcza korzenie na terenach o różnych warunkach kulturowych, społecznych i ustrojowych, przybiera w każdej części globu inny wygląd zewnętrzny i odmienne rysy. Stąd to Kościół partykularny, który dobrowolnie odłączałby się od Kościoła powszechnego, straciłby swoją więź z Bożym planem i stawałby się uboższy w swym kościelnym charakterze. Z drugiej strony Kościół rozprzestrzeniony w całym świecie stałby się czymś abstrakcyjnym, gdyby nie przybierał ciała i życia poprzez Kościoły partykularne. Tylko wtedy, kiedy stale będziemy zważać na te dwa jakby bieguny Kościoła, będziemy mogli zrozumieć bogactwo tego związku, jaki istnieje pomiędzy Kościołem powszechnym a Kościołami partykularnymi.

63 Kościoły partykularne, głęboko zmieszane nie tylko z ludami, ale także z ich pragnieniami, bogactwami i ograniczeniami, z ich sposobami modlenia się, kochania, patrzenia na życie i świat - co wszystko wyróżnia daną społeczność ludzką - powinny przyswoić sobie tron ewangelizacyjnego orędzia i, bez najmniejszej zmiany zasadniczej jego prawdy, przełożyć je na język zrozumiały dla miejscowych ludzi, a potem je w tym języku głosić. Przekładu trzeba dokonywać z rozważą i powagą, z szacunkiem i znajomością, jak tego sama rzecz wymaga, przede wszystkim w dziedzinie formuł liturgicznych, katechezy, określeń teologicznych, drugorzędnych struktur kościelnych i posług duchowych. "Język", o jakim tu mowa, należy brać nie tyle w znaczeniu semantycznym czy literackim, ile raczej uwydatniającym sens antropologiczny i doktrynalny przedmiotu. W kwestii tej potrzeba niemało przezorności, ponieważ ewangelizacja wiele traci na swej mocy i wpływie, jeśli nie uwzględnia charakteru ludzi, do których się zwraca, jeśli nie posługuje się ich językiem, znakami i obrazami, jeśli nie odpowiada na stawiane przez nich pytania, jeśli wreszcie nie dotyczy i nie porusza ich rzeczywistego sposobu życia. A z drugiej strony, ewangelizacja staje wobec niebezpieczeństwa utracenia swego właściwego charakteru i całkowitego zaniku, jeśli jej treść zostanie z okazji przekładu osłabiana lub okaleczona albo jeśli chcąc dostosować prawdę powszechną do danego terenu, zatraci się samą prawdę i zniszczy jedność, bez której nie ma żadnej powszechności. Otóż tylko taki Kościół, który zachowuje świadomość swojego uniwersalizmu i rzeczywiście okazuje się uniwersalnym, dysponuje przepowiadaniem zrozumiałym dla wszystkich, poza jakimikolwiek granicami regionalnymi. Należyte docenianie Kościołów partykularnych może tylko wzbogacić Kościół. Jest to nieodzowne i konieczne, ponieważ odpowiada wszystkim głębokim aspiracjom ludów i społeczności ludzkich, które coraz bardziej usiłują rozpoznać swą własną fizjonomię.

64 Wszakże to wzbogacenie wymaga, żeby Kościoły partykularne stale otwierały się na Kościół powszechny. Warto spostrzec, że chrześcijanie, ci najbardziej prości, najbardziej wierni Ewangelii i baczący na prawdziwy sens Kościoła, jakby spontanicznie pojmują ten uniwersalny charakter, mocno go pragną, chętnie w nim się rozpoznają; współczują razem z Kościołem i cierpią serdecznie, kiedy w imię jakichś teorii, których nie rozumieją, chce się ich zacieśnić do Kościoła pozbawionego tej powszechności, zamkniętego granicami jakiegoś regionu i pozbawionego wszelkiego horyzontu. Zresztą, jak wyraźnie uczy historia, ilekroć ten lub inny Kościół partykularny odłączył się od Kościoła powszechnego oraz od widzialnego centrum jego życia - nawet kierowany najlepszymi zamiarami i oparty na argumentach teologicznych, socjologicznych, politycznych czy pastoralnych, albo podniecany żądzą swobody poruszania się i działania - z wielką trudnością zdołał uniknąć (jeżeli w ogóle) dwóch równie poważnych niebezpieczeństw: z jednej strony niebezpieczeństwa jałowego izolacjonizmu, a następnie szybkiego rozprzężenia, ponieważ każda jego komórka odłączała się od niego w taki sam sposób, jak on odszedł od głównego rdzenia; z drugiej zaś strony niebezpieczeństwa utraty własnej wolności, bo odłączony od głowy i od innych Kościołów, które dawały mu siłę i moc, stał się sam łatwym łupem dla wielorakich sił, tych, którzy usiłowaliby wziąć go w niewolę i wykorzystywać. W istocie, im mocniejsze są więzy łączności, jakimi zespolony jest Kościół partykularny z Kościołem powszechnym - więzy miłości i wierności, ochoczej uległości Urzędowi Nauczycielskiemu

Piotra, jedności w "prawie modlitwy", które jest także "prawem wierzenia", troski o zachowanie jedności z innymi Kościołami, które twarzą powszechną całość - tym bardziej taki Kościół staje się zdalny do ujęcia skarbu wiary w uprawnione zróżnicowanie wyrazu, czy to wyznania tejże wiary, czy form modlitwy i kultu Bożego, czy zasad życia i obyczajów chrześcijan, czy duchowości ludu, w którym się sadowi; i tym prawdziwszym będzie głosicielem Ewangelii, zdolnym do czerpania z ogólnego dziedzictwa tego, co wyjdzie na korzyść jego ludu, a także do przekazywania doświadczeń i życia tegoż ludu Kościołowi powszechnemu, dla pożytku wszystkich.

65 W tej myśli na zakończenie trzeciego zebrania Synodu mieliśmy jasne, pełne ojcowskiej miłości nagłące przemówienie o roli Następcy Piotra jako widzialnej, żywej i czynnej zasady jedności pomiędzy Kościołami, a przez to powszechność jednego Kościoła. Ponadto kładliśmy nacisk na obowiązek, jaki na Nas spoczywa, a który dzielimy razem z Braćmi w Biskupstwie, zachowania nienaruszonego depozytu wiary katolickiej, powierzonego Apostołom przez Pana. Chociaż ten depozyt przekłada się na wszystkie języki, to jednak nie wolno go naruszać ani uszczuplać. Chociaż ubiera się go w symbole właściwe poszczególnym ludom i wyjaśnia się go w wypowiedziach teologicznych przy użyciu środków i narzędzi, jakie odpowiadają różnym kulturom, czy społeczeństwom, czy rasom, to jednak zawsze musi się zachować tę treść katolickiej wiary, jaką kościelny Urząd Nauczycielski otrzymał i przekazuje.